

Türkiye’de Elma Üretimi, Tüketimi, Pazar Yapısı ve Dış Ticareti

Cennet OĞUZ

H. Feyza KARAÇAYIR*

Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Konya, TÜRKİYE

*Sorumlu Yazar

e-posta: feyzakaracayir@gmail.com

Geliş Tarihi : 13.11.2009

Kabul Tarihi : 19.12.2009

Özet

Türkiye tarım alanlarının %6’sı meyve-zeytin-bağ alanı olarak değerlendirilmekte ve dünyanın önemli meyve üreticisi ülkelerindedir. Dünya elma üretiminin %72’si on ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. Çin ve ABD elma üretiminde ilk sırayı alırken, İran üçüncü, Türkiye ise 2.5 milyon tonla dördüncü sırada yer almaktadır. Verim bakımından dünyada önde gelen ülkelerin başında Fransa (34.2 ton/ha), İran (33.6 ton/ha) gelmekte bu ülkeleri ABD, Almanya, Türkiye izlemektedir. Türkiye verim bakımından beşinci sırada yer almaktadır. Trend hesapları 2016 yılında Türkiye elma üretiminin 1.923.000 tona düşeceğini göstermektedir. Türkiye’de elma üretiminin %78’i on ilde gerçekleştirilmektedir. Isparta ili elma üretiminde ilk sırada yer almakta ve Türkiye üretiminin %21.2’si buradan gerçekleştirilmektedir. Kişi başına elma tüketimi dünya ortalamasından yüksek olmakla birlikte elma üretiminin %0,3’ünü ihraç edebilmekteyiz.

Çalışmanın amacı Türkiye’de elma üretiminin yapısal gelişimini ve dünya üretimindeki yerini ortaya koymak, ihracat potansiyelini belirlemek, zaman serisi analizleri ile gelecek 10 yılın verilerini tahmin etmek, pazarlama aşamasında ortaya çıkan sorunları ve bu sorunların giderilmesi için alınabilecek önlemler ve öneriler geliştirmek şeklinde özetlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Elma Üretimi-Tüketimi, Dış Ticaret, Elma Pazarı

Apple Production, Consumption, Market Structure and Foreign Trade in Turkey

Abstract

With 6% of its agricultural land being used as fruit-olive-orchard, Turkey is one of the important producers of fruit in the world. 72% of the world’s apple production is met by ten countries. With China and USA acquiring the first rank in the apple production, Iran comes the second whereas Turkey which produces 2.5 million tons of the produce holds the fourth position. France (34.2 tone/ha) and Iran (33.6 tone/ha) lead the world for high yield of apples, USA, Germany and Turkey follow them respectively. Turkey is the fifth country for high yield of apple in the world.

It is estimated that the Turkey’s apple production will fall to 1.923.000 tones in 2016. 78% of apple production in Turkey comes from ten regions. Isparta ranks the first with 21.2% of the total production coming from this region. Together with having a higher than world average of apple consumption per person, Turkey can still export 0.3% of its total production.

The purpose of the study is to determine the structural development of apple production in Turkey, its position in world production, to predict apple production with analysis of time series, to determine problems in the marketing stages and to have recommendations for policy makers.

Key Words: Apple Production-Consumption, Foreign Trade, Apple Marketing

GİRİŞ

Elma, dünya üzerinde çok geniş yayılma alanı gösteren ve değişik ekolojilerde üretimi yapılabilen bir türdür. Elmanın anavatanı Anadolu’yu da içine alan Güney Kafkaslardır. Ekolojik şartların uygunluğu ve gen merkezi olması nedeniyle elma, yurdumuzun hemen her yerinde çok eski yıllardan beri yetiştirilmektedir. Fakat en uygun kültür merkezleri yabanisinin yayılma alanlarına paralel olarak Kuzey Anadolu’da bulunmaktadır. Kuzey Anadolu, Karadeniz kıyı bölgesi ile İç Anadolu ve Doğu Anadolu yayları arasındaki geçit bölgeleri ve son yıllarda güneyde göller bölgesi elmanın önemli yetiştiricilik alanlarını oluşturmaktadır.

Dünya’da elma çeşitlerinin sayısı 6500’ü aşmaktadır. Türkiye’de ise bu sayı 460’ı bulmaktadır. Bunlar arasında kalite ve verim yönünden yüksek ve ticari anlamda yetiştiriciliği yapılanların sayısı çok azdır. En verimli elma

çeşitleri Starking, Golden, Starkrimson, Grany Smith, Starkspur, Beacon, Jonathan, Black Stoyman İmproved ve Amasya elmasıdır. Ülkemizde en fazla üretilen elma çeşitleri ise Starking, Golden, Starkrimson ve Amasya elmasıdır [2].

Elma, içerdiği mineral besinler ve vitaminler bakımından beslenmedeki önemi büyüktür. Taze elma meyvesinin % 84’ünü su teşkil eder. Kuru madde içerisinde karbonhidratlar, proteinler, vitaminler, pektinler ve mineral maddeler yer alır. Elmada bulunan A ve C vitaminleri ile potasyum, kalsiyum, magnezyum ve sodyum gibi elementler birleşerek bir takım tuzları oluşturur. Bu tuzların organik kısımları yani organik asitler kanda enerji sağlamak için okside oldukları zaman, geride baz teşkil eden bileşenler kalır. Böylece elma, kandaki asit-baz dengesi üzerinde olumlu bir etki yapar. Nitekim İngiltere’de yapılan bir araştırmada, günde bir elma yemenin kanser riskini önemli ölçüde azalttığı tespit edilmiştir [1].

Dünya elma üretiminin %72'si on ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. Çin ve ABD elma üretiminde ilk sırayı alırken, İran üçüncü, Türkiye ise 2.5 milyon tonla dördüncü sırada yer almaktadır. Verim bakımından dünyada önde gelen ülkelerin başında Fransa (34.2 ton/ha), İran (33.6 ton/ha) gelmekte bu ülkeleri ABD, Almanya, Türkiye izlemektedir. Türkiye verim bakımından beşinci sırada yer almaktadır [10]. Trend hesapları 2016 yılında Türkiye elma üretiminin 1.923.000 tona düşeceğini göstermektedir. Kişi başına elma tüketimi dünya ortalamasından yüksek olmakla birlikte elma üretiminin %0,3'ünü ihraç edebilmekteyiz.

Çalışmanın amacı Türkiye'de elma üretiminin yapısal gelişimini ve dünya üretimindeki yerini ortaya koymak, ihracat potansiyelini belirlemek, zaman serisi analizleri ile gelecek 10 yılın verilerini tahmin etmek, pazarlama aşamasında ortaya çıkan sorunları ve bu sorunların giderilmesi için alınabilecek önlemler ve öneriler geliştirmek şeklinde özetlenebilir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Dünyada ve Türkiye'de elma üretim, tüketim ve dış ticaretine ait son 10 yıllık veriler FAO kayıtlarından derlenmiştir. Mevcut veriler doğrultusunda elma üretim, tüketim ve dış ticaretinin gelecek yıllardaki durumunu ortaya koyacak tahminler yapılmıştır. Bu amaçla Minitab 10.0 bilgisayar paket programı ile veri girişi yapılmış ve doğrusal, kuadratik, üssel ve logaritmik modeller denerenerek projeksiyon için en uygun model seçilmiştir. Uygun modelin seçiminde, bağımlı değişkenlerdeki değişimin yüzde kaçının bağımsız değişkenlerdeki değişimlerle açıklanabileceğini gösteren determinasyon katsayısından

(R²) yararlanılmış ve determinasyon katsayısı en yüksek olan alınmıştır.

Elmanın, üretim, tüketim ve dış ticaretine ait projeksiyonlar, mevcut yapının değişeceği dikkate alınarak, gelecek 10 yıl için yapılmış ve grafik şeklinde verilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Dünya'da Elma Üretim Durumu

Dünya'da Elma Üretim ve Tüketim Durumu

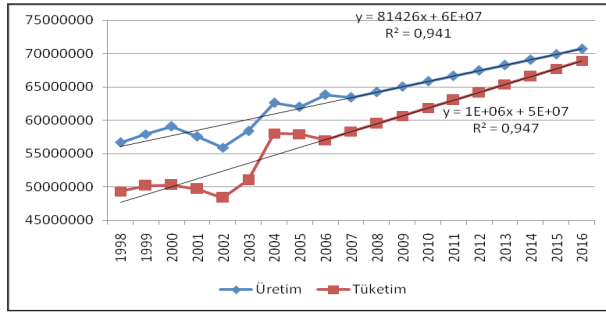
Dünya elma üretim alanı 1998 yılında 5.8 milyon hektar iken, 2006 yılında dünya elma üretim alanı 4.7 milyon hektara düşmüştür. Üretim miktarlarına yıllar itibariyle bakıldığında, 1998 yılında 56 milyon ton, 2000 yılında 59 milyon ton ve 2006 yılı itibariyle 63 milyon ton elma üretimi gerçekleştirilmiştir. Elma verimi yıllara göre değişmekle beraber ortalama 11.4 ton/ha'dır. Üretim artışının yanı sıra dünya nüfus artışına bağlı olarak da elma tüketiminde de artışlar olmaktadır. 1998 yılında 49 milyon ton elma tüketilirken, 2000 yılında 50 milyon ton, 2006 yılında ise bu miktar 56 milyon tona ulaşmıştır (Çizelge 1). Dünyada üretilen elmanın bir bölümü üretici ülkelerde taze olarak tüketilmekte ve işleme sanayinde kullanılmaktadır [10].

Dünyada 2006 yılına kadar gerçekleşen elma üretim ve tüketim verileri kullanılarak, zaman serisi analizine göre 2016 yılına kadar olan elma üretim ve tüketim projeksiyonu Şekil 1'de verilmiştir. Dünya elma üretim ve tüketim miktarı yıllar itibariyle gittikçe artan bir eğilim göstermektedir. Özellikle 2008 yılından itibaren 2016 yılına kadar elma üretim ve tüketiminin çok daha fazla artacağı tahmin edilmektedir.

Çizelge 1. Yıllar İtibariyle Dünyada Elma Üretim Alanları, Üretim, Tüketim ve Verim Durumu

YILLAR	ÜRETİM ALANI (ha)	ÜRETİM MİKTARI (ton)	TÜKETİM MİKTARI (ton)	VERİM (ton/ha)
1998	5.802.136	56.668.215	49.307.415	9.8
1999	5.633.207	57.912.083	50.174.152	10.3
2000	5.406.394	59.049.786	50.307.191	11.0
2001	5.227.273	57.555.254	49.670.122	11.1
2002	5.017.718	55.892.052	48.365.916	11.1
2003	4.952.429	58.396.188	51.018.788	11.9
2004	5.178.360	62.612.435	58.010.111	12.0
2005	4.802.133	62.026.948	57.915.110	12.9
2006	4.786.350	63.804.534	56.985.857	13.3

Kaynak. Food Agricultural Organization, 2006

Şekil 1. Dünya'da Elma Üretim ve Tüketim Durumu (ton)

Dünya elma üretiminin %72'si on ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. Çin ve ABD elma üretiminde ilk sırayı alırken, İran üçüncü, Türkiye ise 2.5 milyon tonla dördüncü sırada yer almaktadır. Bu ülkeleri sırasıyla İtalya, Fransa, Polonya, Rusya, Almanya ve Hindistan takip etmektedir. Güney yarım kürede yer alıp elma üretiminde mevsimsel farklılıkta avantaj sağlayan Arjantin, Şili, Brezilya ve Yeni Zelanda dünya elma üretiminde önemli ülkeler arasında yer almaktadır. Verim bakımından incelediğimizde ülkemiz 23.2 (ton/ha)'lık verim ile dünya ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Çin'in üretim bakımından ilk sırada yer alması üretim alanının fazla olmasından ileri gelmektedir. Verim bakımından dünyada önde gelen ülkelerin başında Fransa (34.2 ton/ha), İran (33.6 ton/ha) gelmekte bu ülkeleri ABD, Almanya, Türkiye izlemektedir. Türkiye verim bakımından beşinci sırada yer almaktadır [10] (Çizelge2).

Çizelge 2. Dünya'da Elma Üreten Önemli Ülkeler

ÜLKELER	ÜRETİM ALANI (bin ha)	ÜRETİM MİKTARI (ton)	VERİM (ton/ha)
Çin	2.550	26.006.500	10.2
ABD	170	5.254.290	30.0
İran	79	2.666.000	33.6
Türkiye	110	2.550.000	23.2
İtalya	150	2.194.875	14.6
Fransa	62	2.123.000	34.2
Polonya	172	2.050.000	11.2
Rusya	436	2.600.000	5.9
Almanya	74	2.050.000	27.7
Hindistan	253	1.470.000	5.8
DÜNYA	4.786.350	63.804.534	13.3

Kaynak. Food Agricultural Organization, 2006

Dünya'da Elma İhracat ve İthalat Durumu

Dünya genelinde hemen hemen tüm insanların damak tadı ve gelir seviyelerine uygun bir meyve türüdür. Bu sebeplerden kendine geniş bir ticaret alanı bulmuştur. Dünya üzerinde ticareti en fazla yapılan ve tüketici talebinin hızlı değişim gösterdiği meyvedir. Bu talebin karşılanması yoğun yetiştiricilikle üretimlerini gerçekleştiren dünya ülkeleri için hiç de zor olmamaktadır [7].

Dünya elma ihracatında ABD 1.717.190 ton ile ilk sırayı alırken bu ülkeyi sırası ile Çin, Şili, İtalya ve Fransa izlemektedir. Türkiye üretim miktarı bakımından dördüncü sırada olmakla birlikte, dünya ülkeleri arasında ihracat miktarı çok azdır. Oysa elma üretiminde önemli paya sahip ülkelerin çoğu ihracat açısından da ilk sırada yer almaktadır.

Çizelge 3. Dünya Elma İhracatı ve Başlıca İhracatçı Ülkeler (ton)

ÜLKELER	2002	2003	2004	2005	2006
A.B.D.	1.447.385	1.482.504	1.643.901	1.766.200	1.717.190
FRANSA	766.992	803.778	628.017	654.074	683.351
ŞİLİ	548.194	601.248	738.985	639.515	725.002
İTALYA	687.771	707.712	541.969	723.944	713.179
ÇİN	438.857	609.052	774.131	824.050	804.246
G.AFRİKA	256.700	326.069	306.691	264.856	293.957
YENİ ZELANDA	318.860	322.758	358.327	318.608	265.436
POLONYA	327.823	348.656	407.393	427.034	384.796
TÜRKİYE	14.504	19.442	20.023	29.043	8.586
DÜNYA	5.668.121	6.235.832	6.422.428	7.006.255	7.166.752

Kaynak. Food Agricultural Organization, 2006

Dünya elma ithalatı 2006 yılında 6.967.882 ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya ithalatının %46.40'ı sekiz ülke tarafından gerçekleştirilmiştir.

En önemli ithalatçı ülkeler sırası ile ABD, Rusya, Almanya, Meksika ve İspanya'dır [10].

Çizelge 4. Dünya Elma İthalatı ve Başlıca İthalatçı Ülkeler (ton)

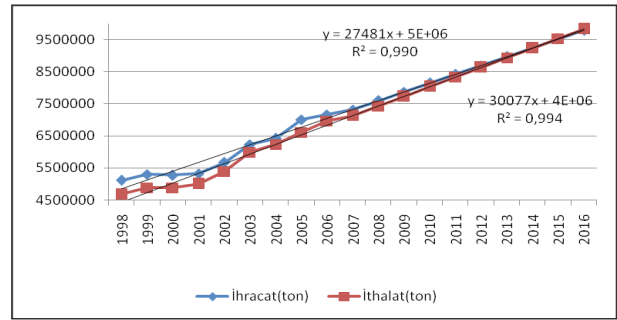
ÜLKELER	2002	2003	2004	2005	2006
ALMANYA	777.014	812.653	736.256	773.567	698.513
A.B.D.	761.048	749.009	751.774	792.245	872.170
RUSYA	362.071	608.297	705.277	723.579	812.726
MEKSİKA	171.719	180.774	154.051	195.172	204.400
İSPANYA	207.770	236.114	248.937	224.829	188.592
ÇİN	173.676	150.269	154.109	170.598	148.761
KANADA	138.945	142.110	133.341	159.061	156.676
FRANSA	137.759	116.464	210.100	184.510	151.833
DÜNYA	5.392.425	5.986.483	6.236.237	6.613.919	6.967.882

Kaynak. Food Agricultural Organization, 2006

Son yıllarda elma üretimi geleneksel metotlar yerine yoğun üretimin yapıldığı işletmeler haline dönüşmüş olup, ticari amaç ön plana çıkmaya başlamıştır. Dünyada elmanın dış ticaret durumu Çizelge 5’de görüldüğü üzere 1998 yılı elma ihracatı 5 milyon ton iken, 2006 yılında bu miktar 7 milyon tona ulaşmıştır. İthalat durumunda da hemen hemen aynı oranlarda artış gözlenmektedir. 1998 yılında 4 milyon ton elma ithal edilirken, 2006 yılında 6 milyon ton elma ithal edilmiştir.

Dünya genelinde elma fiyatları 1998-2006 yılları arasındaki dönem itibariyle ihracat ve ithalat fiyatları olarak incelenmiştir. 1998 yılında ihracat fiyatı ton başına 515\$/ton iken 2006 yılında 618\$/tona yükselmiştir. Dünya elma ithalat fiyatına baktığımızda ise 1998 yılında 604\$/ton iken 2006 yılında 695\$/tona yükselmiştir [10].

Çizelge 5’de verilen Dünya elma ihracat ve ithalat verilerine göre 2016 yılına kadar gerçekleştirileceği tahmin edilen ihracat miktarları tahmin edilmektedir. 2006-2008 yılları arasında dünya elma ihracatında ve ithalatında artış olacağı tahmin edilmektedir.

Şekil 2. Yıllar İtibariyle Elma İhracat ve İthalat Durumu

Türkiye’de Elma Üretim Durumu

Türkiye’de Elma Üretim ve Tüketim Durumu

Türkiye’de meyve üretimi; halkın beslenmesi, meyve işleyen sanayilere hammadde temin etmesi ve dış ticarete konu olması yönünden önemli bir üretim faaliyeti durumundadır. Türkiye’de tarım alanlarının %6’sı meyve-zeytin-bağ alanı olarak değerlendirilmekte ve yılda yaklaşık 14 milyon ton meyve üretimi gerçekleştirilmektedir. Bu üretimin % 24’ünü yumuşak çekirdekli meyveler,

Çizelge 5. Yıllar İtibariyle Dünya’da Elma İhracat ve İthalat Durumu

YILLAR	İHRACAT		İTHALAT	
	Miktar (ton)	Değer (1.000 \$)	Miktar (ton)	Değer (1.000 \$)
1998	5.118.445	2.638.123	4.678.360	2.826.359
1999	5.308.224	2.609.462	4.880.336	2.842.709
2000	5.276.762	2.282.759	4.881.004	2.522.558
2001	5.325.710	2.422.297	5.009.343	2.773.759
2002	5.668.121	2.882.748	5.392.425	3.075.408
2003	6.235.832	3.422.570	5.986.483	3.791.880
2004	6.422.428	3.820.727	6.236.237	4.281.630
2005	7.006.255	3.883.185	6.613.919	4.116.115
2006	7.166.752	4.431.758	6.967.882	4.845.528

Kaynak. Food Agricultural Organization, 2006

Çizelge 6. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Elma Ağaç Sayısı, Üretim ve Verim

YILLAR	AĞAÇ SAYISI (bin)			VERİM (kg/ağaç)	ÜRETİM (bin ton)
	Meyve Veren (adet)	Meyve Vermeyen (adet)	Toplam Ağaç Sayısı (adet)		
1998	31.970	6.030	38.000	76,6	2.450
1999	32.080	5.850	37.930	77,9	2.500
2000	32.300	6.080	38.380	74,3	2.400
2001	32.550	6.080	38.630	75,2	2.450
2002	33.000	6.300	39.300	66,6	2.200
2003	35.000	7.100	42.100	74,2	2.600
2004	35.498	6.902	42.400	59,1	2.100
2005	36.294	7.005	43.299	70,8	2.570
2006	36.444	7.803	44.247	54,9	2.002
2007	38.328	8.868	47.196	65,3	2.457

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2007

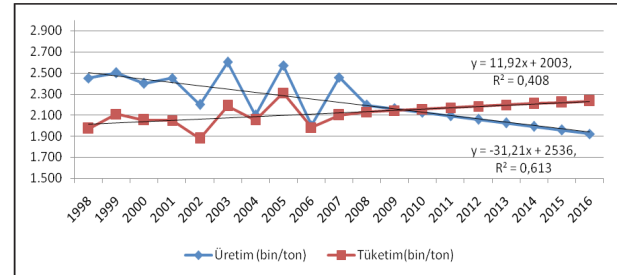
yumuşak çekirdekli meyve üretiminin ise % 84’ünü elma üretimi oluşturmaktadır. Ülkemizde elma, üzüm ve zeytinden sonra en fazla üretim değerine sahip meyvedir [2].

Türkiye’de 1998 yılından 2007 yılına kadar meyve veren elma ağacı sayısı %19,8, meyve vermeyen ağaç sayısı ise %47 artış göstermiştir. Aynı yıllarda ağaç başına verim ise %14,7 azalmıştır [11].

Türkiye dünyadaki belli başlı elma üreticisi ülkelerden biridir. Elma yetiştiriciliği hemen hemen her bölgede yapılmaktadır. Son 10 yıllık veriler incelendiğinde Türkiye elma üretim miktarında dalgalanmalar görülmekle beraber ortalama 2.372 bin ton olduğu söylenebilir. 2007 verilerine göre elma üretim alanı 110.000 ha, üretim miktarı ise 2.457.000 tondur. Hektardan elde edilen verim ise 22.3 ton/ha olup, dünya ortalamasının üzerinde bulunmaktadır.

Türkiye’de 2007 yılına kadar gerçekleşen elma üre-

tim verileri kullanılarak, zaman serisi analizine göre 2016 yılına kadar olan elma üretim ve tüketim projeksiyonu Şekil 3’de verilmiştir. Şekil 3’de de görüldüğü üzere 2008 yılından sonra üretimin tüketimi karşılayamayacağı tahmin edilmektedir.

Şekil 3. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Elma Üretim ve Tüketim Durumu**Çizelge 7.** Türkiye’de Yıllar İtibariyle Elma Ekim Alanları, Üretim, Tüketim ve Verim Durumu

YILLAR	EKİM ALANI (bin ha)	ÜRETİM (bin ton)	TÜKETİM (bin ton)	VERİM (ton/ ha)
1998	107	2.450	1.973	22.8
1999	107	2.500	2.108	23.3
2000	108	2.400	2.051	22.2
2001	108	2.450	2.050	22.6
2002	109	2.200	1.879	20.0
2003	116	2.600	2.185	22.3
2004	118	2.100	2.052	17.8
2005	120	2.570	2.310	21.3
2006	110	2.550	1.982	23.2
2007	110	2.457	2.100	22.3

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2007

Çizelge 8. Elma Üretiminde Önemli İller ve Üretim Miktarları (2007)

İLLER	ÜRETİM MİKTARI (ton)	TÜRKİYE ÜRETİMİ İÇİNDEKİ PAYI (%)
Isparta	521.735	21,2
Karaman	387.000	15,7
Niğde	340.627	13,8
Antalya	207.550	8,4
Denizli	150.200	6,1
Konya	86.500	3,5
Çanakkale	76.182	3,1
Kayseri	57.500	2,4
İçel	57.100	2,3
Bursa	46.110	1,8
10 İl Toplamı	1.941.157	78,0
Türkiye Toplamı	2.457.845	

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2007

Çizelge 9. Yıllar İtibariyle Türkiye’de Elma Dış Ticaret Durumu

YILLAR	İHRACAT		İTHALAT	
	Miktar (ton)	Değer (1.000 \$)	Miktar (ton)	Değer (1.000 \$)
1998	24.686	13.073	3.632	1.489
1999	13.739	5.378	4.482	1.835
2000	12.896	5.394	3.416	1.265
2001	21.124	7.534	1.426	574
2002	14.504	5.891	3.189	1.250
2003	19.442	9.879	2.866	1.370
2004	20.023	9.950	2.465	1.544
2005	29.043	11.960	4.021	3.007
2006	8.586	3.024	5.644	4.975

Kaynak. Food Agricultural Organization, 2006

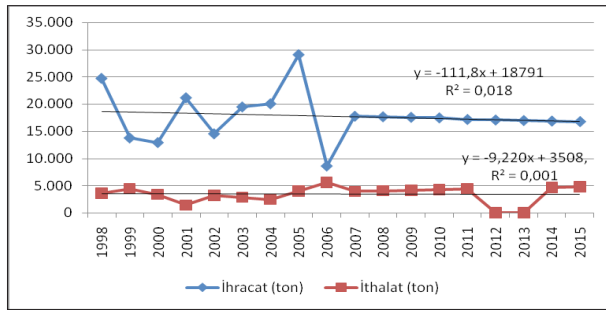
Ülkemizde elma yetiştiriciliği tüm illerde yapılmakla birlikte özellikle son yıllarda belirli yörelerde yoğunlaşmış durumdadır. Ticari amaçla elma üretiminin gerçekleştirildiği işletmeler yeni teknik ve teknolojileri uygulayarak birim alandan daha çok ürün almayı amaçlamışlardır. 2007 verilerine göre Türkiye’de elma üretiminin %78’i on ilde gerçekleştirilmektedir. Isparta ili elma üretiminde ilk sırada yer almakta ve Türkiye üretiminin %21,2’si buradan gerçekleştirilmektedir. Karaman ili, mevsimsel faktörlerin etkisiyle farklılık göstermekle birlikte 387 bin tonun üzerinde elma üretim potansiyeli ile Isparta’dan sonra 2. sırada yer almakta ve Türkiye elma üretiminin % 15,7’si buradan karşılanmaktadır [11].

Türkiye’de Elma İhracat ve İthalat Durumu

Türkiye’de üretilen elmanın ancak %0,3’ü ihracata konu olmaktadır. Dünyada elma üretiminde 4. sırada yer alan bir ülke olarak üretim miktarı içinde ihracat oranının düşük olması nedeniyle elma üretiminin gereği gibi değerlendirilemediği söylenebilir [6].

Türkiye elma ithalatı çok az olup yıllara göre farklılıklar göstermektedir. 2006 yılı itibarıyla gerçekleşen elma ithalatı miktarı olarak 5.644 ton değer olarak ise 4.975.000 \$’dır.

Çizelge 9’da görüldüğü üzere Türkiye elma ithalat ve ihracatta dalgalanmalar gözlemlenmektedir. Türkiye elma ihracatında karşılaşılan en önemli sorunlardan bir tanesi aynı kalitede, belirli standartta ürün elde edilememesidir. Türkiye’de gerçekleştirilen ihracat ve ithalatın dünya ortalamasının çok altında olduğu verilerden de açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Çizelge 9’dan elde edilen veriler ile yapılan projeksiyonla elma ihracat durumunda değişiklik olmayacağı tahmin edilmektedir. İhracat miktarında oluşacak artışın ise çok yetersiz bir artış olduğu projeksiyondan anlaşılmaktadır. Türkiye elma ithalat miktarındaki çok belirgin dalgalanmalar nedeniyle zaman zaman serisiyle yapılan projeksiyon anlamsız çıkmaktadır.

Şekil 4. Yıllar İtibariyle Türkiye’de Elma İhracat ve İthalat Durumu (ton)

Karaman İlinde Elma Üretim Durumu

Türkiye’nin 46 milyon hektar olan tarımsal alanlarının 2.8 milyon hektarında meyve üretilmektedir. Karaman ili bu alanın 19.414 hektarlık kısmını oluşturmaktadır. 2006 verilerine göre Karaman da toplam meyve üretimi 325.543 tondur [1].

Çizelge 10. 2006 Yılı Karaman Meyve Üretimi

Ürün Adı	Alan (ha)	Üretim (ton)	Ortalama Verim (Kg/Ağaç)
Elma	17.263	102.531	21
Üzüm	17.843	207.046	10
Kiraz	5.127	5.914	34
Ceviz	4.928	4.884	45
Kayısı	900	2.044	19
Şeftali	1.980	3.124	31

Kaynak: Karaman İl Tarım Müdürlüğü

Karaman İlinde ekonomik değeri olan elma bahçesi tesisleri 1995’li yıllarında başlamış, dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmelere paralel olarak yeni çeşit anaç ve yeniliklerle birlikte son yıllarda hızla artarak Karaman çiftçisinin geçim kaynağı olmuştur. 2000 yılından sonra eski klasik sistem tamamen terk edilerek ülkemizin ve dünya pazarlarının kabul ettiği elma çeşitleri olan Karaman Yeşili, Starkspur, Golden, Elshof, Starkrimson, Brcaburn, Mondial, Gala, Topred, Pnova, Jonaa, Summerred, Vistabella elma çeşitleriyle tam bodur ve yarı bodur elma bahçeleri tesis edildiği görülmektedir. 2007 yılı verilerine göre meyve veren 5 milyon elma ağacı ve 387 bin ton elma üretimi ile Karaman Türkiye elma üretiminde söz sahibidir [1].

Çizelge 11. Karaman İlinde Yıllara Göre Elma Üretimi

YILLAR	Meyve Veren Ağaç Sayısı (bin)	Üretim (bin ton)
2003	4.852.800	478.800
2004	4.966.101	84.825
2005	4.808.102	337.102
2006	4.825.300	102.531
2007	5.022.550	387.000

Kaynak: Karaman İl Tarım Müdürlüğü

2003-2007 yılları elma üretim miktarlarına bakıldığında 2004 ve 2006 yıllarında üretimde büyük bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu yıllarda iklimsel değişiklik nedeniyle meydana gelen don çiçeklere ve tomurcuklara büyük zararlar vermiş, üretimde az verim alınmasına ve maddi kayıplara neden olmuştur.

Meyvecilik büyük ölçüde emek ve bilgi isteyen bir tarımsal uğraştır. Üreticilere yetiştiricilik konularında yapılan eğitim çalışmaları önemini her geçen gün arttırmaktadır. Üretici-yayımcı-araştırmacı ve özel sektör işbirliği ile üreticilerin bilinçli tarım yapmalarını sağlamak için tarımsal yayım vazgeçilemeyecek tek çözüm yoludur.

PAZARLAMA YAPISI

Türkiye’de meyve ve sebzelerde hasat sonrasında genel olarak oluşan ve %30-40’lara varan kayıplar üretim, derim, depolama öncesi işlemler, depolama, taşıma, ambalajlama ve pazara sunma aşamalarındaki kayıpların tümünü kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında 2,5 milyon ton dolayında olan elma üretiminin yaklaşık 750 bin tonunun sofralarımıza ulaşamadığı düşünülebilir. Bahçede üretim aşamasından tüketimin son aşamasına kadar alınan gerekli önlemlerle bu kayıplar en aza indirilerek en yüksek kaliteye ulaşılmalıdır [4].

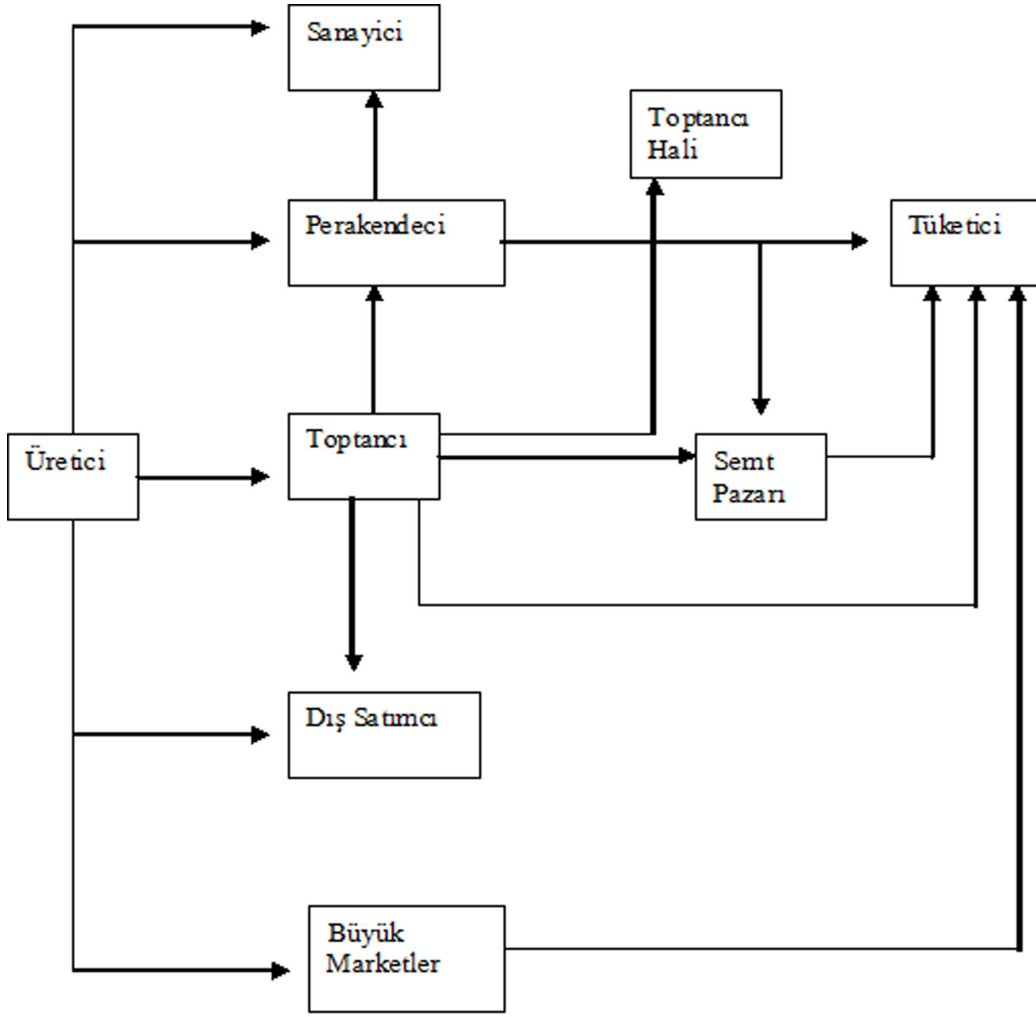
Türkiye’de yaklaşık toplam 1.5 milyon ton kapasitedeki depo varlığından bahsedilmektedir. Bu depoların çoğu özellikle belediyelerle bazı yerel birliklere ait olup çok amaçlı olarak (peynir, çeşitli gıda, meyve, sebze) kullanılmaktadır [8]. Meyve deposu olarak kullanılan depoların oranı düşük olup; aynı depolama mevsiminde elma, armut, ayva, turuncgiller gibi çeşitli meyveler birlikte muhafaza edilmektedir. Soğuk depolardaki sorunlar, inşaat dâhil olmak üzere, çok yönlüdür.

Depolamada kısaca değinilen bu sorunlar ve mevcut depo varlığı ele alındığında Türkiye’de üretilen elmanın yarısı depoya girememekte ve adi (kara) depo dediğimiz soğutmasız kapalı mekânlarda (mağara, bodrum, kiler vb) muhafaza edilmektedir. Bu durum elmanın kalitesini kaybetmesine neden olmakta ve yaklaşık Ocak-Şubat ayları sonrasında büyük ölçüde yaşlanmış (kepeklenmiş-unlaşmış) elmaların iç pazarda satılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu gibi elmalar marketlerde aynı anda dış ülkelere ithal edilen “Kontrollü Atmosferli” depolarda saklanmış, yüksek kaliteli aynı çeşitlere kıyasla 1/3 düşük fiyatla zor alıcı bulmaktadır [3].

Ülkemizde üretilen elmanın bir kısmı hasattan hemen sonra pazara arz edilirken, bir kısmı da depolanarak değişik dönemlerde tüketiciye sunulmaktadır. Her iki durumda da pazarlama aşamasında değişik kanallar devreye girmekte ve üreticiden tüketici sofrasına gelinceye kadar pazarlama marjları nedeniyle fiyatlar artmaktadır [9].

Elma pazarları dağıtım kanalları;

A) Sofralık

Şekil 5. Elma Pazarlama Kanalları

1. Taze Piyasada Tüketilenler
 - Semt Pazarları ve manavlar
 - Zincir Marketler
2. İhracat Pazarlarına Sevk Edilenler (İhracat)
 - B) Sanayi Tipi
 - 1.Meyve Suyu
 - 2.Şarap
 - 3.Sirke
 - 4.Reçel, marmelat
 - 5.Elam Şekeri
 - 6.Aroma, esans ve kozmetik
 - 7.Dondurulmuş gıda

Ürün Kaynakları göz önüne alındığında;

- A) Yerli Üretim
 - 1.Yerli Çeşitler
 - 2.Yeni Çeşitler
- B) İthalat (yurt dışında üretilen çeşitler)

Üretim Yöntemleri Göz Önüne Alındığında;

- A) Eski Tip Bahçelerde Seyrek Yüksek Boylu Ağaçlarla Üretim

B) Modern Bahçelerde Yoğun Bodur Ağaçlarda Üretim

Pazarlama kanallarında işlem gören elma oranı net bir şekilde belirlenmemekle birlikte, genelde Şekil 5’de verilen bir yapı oluşmuştur.

SONUÇLAR

Tarım ürünleri pazarlamasında iç ve dış pazarlarda etkin bir organizasyonun eksikliği beraberinde bazı pazarlama problemlerini de getirmektedir. Çünkü belirli zamanlarda çok sayıda üretici tarafından hasadı yapılan elmanın uygun koşullarda depolanabilme olanaklarının yetersiz olması nedeniyle, aynı dönemde satışa çıkarılması ve elmanın çabuk bozulabilir nitelikte olması, pazarlamada önemli fiyat düşmelerine dolayısıyla üreticilerin gelirlerinde önemli kayba neden olmaktadır.

552 sayılı Toptancı Halleri Kanunu uyarınca yurt içi pazarlama da üreticilerin uzun zinciri kaldırıp, ürettikleri ürünü tüketiciye direk ulaşturmaları gerekmektedir. Bu ise örgütlenmeye mümkündür. Ayrıca bu birliklerin toptancı hallerde yer almasında öncelik ve kolaylık sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Anonim, 2008. Karaman Tarım Müdürlüğü Kayıtları.
- [2] Aşkın M A, Demirsoy H, Demirsoy L, Koyuncu F, Koyuncu M A, Kankaya A, Kepenek K, Yıldırım F, Hallaç F, Dilmaçunal T, 2002. Avrupa Birliği Ülkelerinde Yumuşak Çekirdekli Meyve Türleri Tarımı ve Yakın Gelecekte Beklenen Gelişmeler, Avrupa Birliğine Uyum Aşamasında Bahçe Bitkileri Tarımı, 25-26 Nisan, Ankara, s. 147-165.
- [3] Gündüz M 1993. Yaş Meyve ve Sebze İhracatında Soğuk Zincirin Önemi ve Mevcut Yapının İncelenmesi. İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Ankara.
- [4] Güneş T 1996. Tarımsal Pazarlama. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi. Genel Yayın No: 110, Ankara.
- [5] Karabağlı A, Şenel D, Ergün N, Arıkbay C, Yıldırım Ş 1989. Türkiye’de Yaş Meyve ve Sebzelerin İç ve Dış Pazarlaması İle İlgili Altyapının İyileştirilmesi. Milli Produktivite Merkezi Yayınları No: 388, Ankara.
- [6] Oguz C, Karakayacı Z, Kalyoncu İ, 2009. “Apple Production and Marketing in Turkey”, International Symposium on Sustainable Development (ISSD), June 9-10, Sarajevo.
- [7] O’Rourke D, 2003. World Production, Trade, Consumption and Economic Outlook for apples, 15-29.
- [8] Tan M, 2001. Tarımsal Birliklerin Teşkilatlanma ve Pazarlama Hedefleri. Türk Tarımında 2010 Yılı Hedefleri Sempozyumu, 21-23 Şubat 2001, İzmir.
- [9] Yurdakul O, 1996. Tarım Ürünleri Pazarlaması. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi. Genel Yayın No: 39, Adana.
- [10] FAO 2006. Statistical database. Available: <http://www.fao.org>.
- [11] TÜİK 2007. Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr>